

CHRISTIAN SMIT

Norge var et av de første landene utenfor Tyskland og Sveits hvor Kristensamfunnet ble etablert, og var det første landet der ingen fra gründerkretsen var med.

At Kristensamfunnet begynte i Norge så tidlig som 1927, er helt og holdent takket være Christian Smit. Uten hans initiativ kunne det ha gått årtier, kanskje helt til 1950-årene eller senere, før Kristensamfunnets arbeid kunne ha begynt i Norge.¹ Hva beveget Christian Smit, en juridisk embetsmann, til å bryte over tvert og bli prest i det nye Kristensamfunnet?

Bakgrunnen

Christian Smit skrev kort og konsist om seg selv til prestekolleger:

Født i Bergen, Norge, 26. oktober 1886, viet av dr. Rittelmeyer i Stuttgart søndag 12. desember 1926. Student 1904, embedseksamen i jus 1909. “Kristendommen som mystisk kjensgjerning” slo ned som et lyn i 1910. Vinteren 1910/11 i Berlin for å bli nærmere kjent med Rudolf Steiners personlighet og arbeid. Gift 1914. Praktiserende jurist 1911-25. Forberedelse til prestevielse 1925-26 i Stuttgart. Siden begynnelsen av 1927 virksom som prest i Kristensamfunnet i Oslo. Medlem av Teosofisk Samfund 1910-12. Siden grunnleggelsen av Antroposofisk Selskap medlem av dette.²

Christian Smit ble født i Bergen som det yngste barn av fire. Foreldrene var overrettssakfører Didrik Lyder Smit (1849-1894) og hans hustru Jacoba Johanne Smit (1856-1936), født Sundt. Den eldste av Christian Smits søsken, Paula Gesine, født i 1880, døde ni måneder gammel. Den andre, Johanne Smit, født 1881, ble gift Jebsen og døde 18. mars 1978. Den tredje, Paul Smit, ble født i 1883. Han døde 30. april 1976.

Christian ble født mens familien bodde i Olav Kyrres gate 3 som var eid av Didrik Lyder Smit fra våren 1878. Ifølge kirkeboken ble Kristian Sundt Smits hjemmedåp holdt der 7. april 1887. Didrik Lyder Smit hadde et godt forhold til sin svigerfar, Christian Sundt, som satte pris på svigersønnen. P.g.a. sin bakgrunn som jurist og fordi han var et vennlig menneske, fikk han oppdrag å kontakte bøndene langs den planlagte traséen for Os banen og få dem til å avstå jord til traséen.³ Da Christian var fire år gammel, flyttet de til Fosswinckels gate 6 & 8.⁴

“Foswinckelsgade”. Pibls pikeskole til høyre. Til venstre den katolske kirke, deretter hus nummer 2, 4 og 6 & 8. Familien Smit bodde i huset (6 & 8) bak til venstre. Plassen bak på bildet er i dag John Lunds plass der Kristensamfunnets hus er (til høyre, ikke med på bildet). Fotografert ca. 1910-25. (Fotograf ukjent. Bildesamlingen, Universitetsbiblioteket i Bergen).

Christian Smit vokste opp, fra han var fire år og resten av barndommen bodde han i huset over gaten fra Foswinckels gate 9, nå John Lunds plass 1, som Kristensamfunnet har eid i Bergen siden 1965.

Faren døde da Christian var åtte år gammel. Christians mor kjøpte tomten til Seiersberget 9 i 1910 og bygde huset der. Christian Smits sønn, Arne, bar minnet om det siste huset som en drøm: Villaen i en liten park på Seiersberget med tjenerskap og herskapelige omgivelser. Etter skolegangen på Sofie Antonisens skole i Bergen og senere på Bergens katedralskole, der han tok artium i 1904, var Christian Smit høsten dette året i England. Deretter studerte han juss som sin far og sin farfar, Paul Meyer Smit (1813-75), og tok juridisk embedseksamen våren 1909.⁵

Christian Smit arbeidet som sakfører fra 1911 til 1925 og var konstituert fylkesmann i Hordaland og Bergen i sammenlagt to og et halvt år mellom 1919 og 1925. I egenskap av fylkesmann, tok han imot Kong Haakon da kongen besøkte Hordaland.

Utsnitt av kart over Bergen 1913. Merk at Fosswinckels gate (Foswinckelsgade) 6 & 8, der Familien Smit bodde, er direkte overfor Fosswinckels gate 9 (nå John Lunds plass 1) som Kristensamfunnet har eid siden 1965. Bilde på forrige side er tatt fra et bus i topp venstre hjørne av kartet.

Christian Smit og Rudolf Steiner

Christian Smit beskrev skjebneøyeblikket våren 1910 og sitt møte med Rudolf Steiner i et foredrag han holdt 23. november 1945. Han ga forskjellige inntrykk og bilder av Antroposofisk Selskap og den antroposofiske bevegelsen, men i begynnelsen av foredraget uttrykte han seg personlig. Her fra hans notater for foredraget:

[Jeg] kom i berøring med bevegelsen våren 1910 gjennom “Kristendommen som mystisk kjensgjerning”, – i Bergen. Sto der overfor å ane en helt ukjent myndighet i åndelige ting, en innsikt i kristendommens vesen og et overblikk over åndsutviklingen med kristendommens intime tilknytning til de gamle mysterier og til selve den menneskelige bevissthets-utvikling. Visste meg forbundet med en bevegelse som hadde slike impulser og krefter i seg. Ble medlem av “selskapet” på denne grunn. Det var “Teos. Samf.” med Annie Besant som leder. Hovedsaken var, at Steiner var leder av den tyske seksjon. Reiste vinteren 1910-11 over til

Foswinckels gate (Foswinckelsgade) 6 & 8 der Christian Smit bodde fra han var fire år gammel. Ukjent når fotografiet ble tatt. (Fotograf ukjent. Billedsamlingen, Universitetsbiblioteket i Bergen).

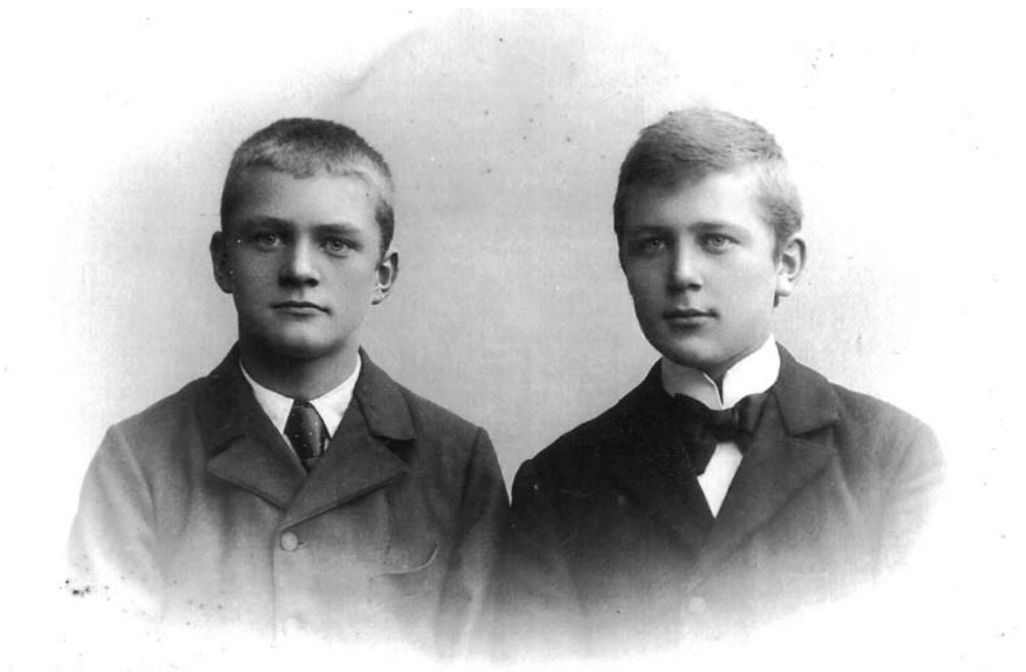
Foswinckelsgade

1	Christian Hansen
1 a	Christian Hansen
2	Petar Blydts Enke
3 & 5	Edvard Mowinckels Enke
4	John Lund
6 & 8	Enkefru Johanne Smit
7*)	Anna Marie Olsen
9	Jakob Trumpy
10	Hans B. Jordan
1	Christofer Kahrs jun.
12 a	Markus Rognaldsen
12 b	Alis Nordstrand
13	Iver O. Løvstakken
14	Gerhard M. Michelsen
15	Ole Heldal
16	Ferdinand F. Brun
17	Henrik Andersen
18	Ferdinand F. Brun
19	Bergens Meieribolag

Fra Bergen kommunes matrikkel fra 1897.

Berlin for å erfare mest mulig om bevegelsen. – Kom inn i Berlinergruppen. Steiner var selv ikke der da. Men det følte helt i orden, at alt var orientert i retning av “der Dr.” Det var en rekke mennesker, som var beskjeftiget med gruppearbeidet i form av innførende foredrag, musikk, forlag.

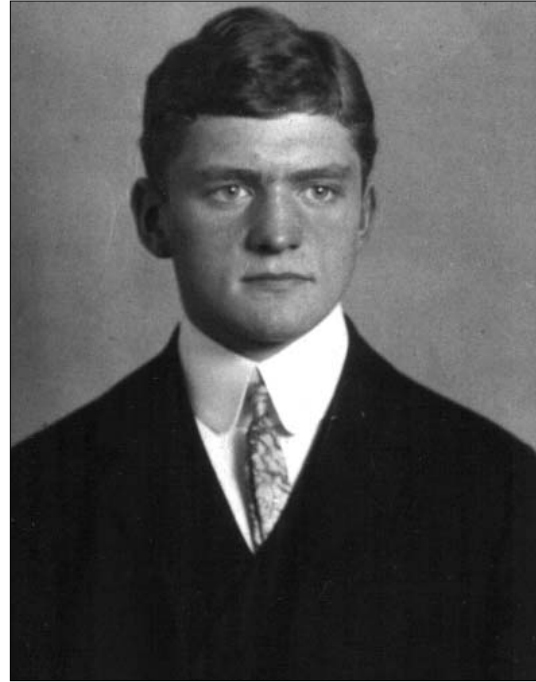
Og den store dag kom, da Steiner skulle tale i “Architektenhaus”. Hver tredje uke om vinteren. Ca. 400 [tilhørere]. Inntrykket var et litt asketisk utseende menneske i mørk frakk, som talte umiddelbart ut fra en verden som var sanselig-usynlig, men hvor alt det syntes å måtte leve, som kan kaste lys over jordlivet, – en verden som dette menneske nøkternt og ærlig sto inne i med sin bevissthet og talte ut fra den i tilknytning til livsfenomener. En verden, som alene kunne forene mennesker, fordi de bare gjennom den kunne finne seg selv. Uten bevissthet om den var menneskene på jorden som avklypte utløpere av seg selv. En tale uten enhver demagogi, uten overtalelse, uten hverving, med høyeste respekt for den enkelte til tross for skarpe streiflys inn i tidens kulturliv. Et menneske, som enkelt og liketil sto

Christian (venstre) og hans bror, Paul Smit ca. 1900.

inne for sine ord. – Efter foredraget ble han søkt av en hel kø av mennesker. Efter køens avvikling så jeg mitt snitt til også å spørre om en samtale. “Sie werden mich später fragen” [De kommer til å spørre meg senere]. Og vekk var dette menneske. – En selv ble jo ikke nettopp stor ansikt til ansikt med dette fenomen. En sto jo der med sitt personlige liv og sin personlige skjebne nokså ussel. Noen vei tilbake føltes helt utelukket, fordi følelsen av anelsen om at sannhetens vesen hadde berørt ens liv, sto fast urokkelig.⁶

Rudolf Steiner besøkte Norge åtte ganger mellom 1908 og 1923. Det er av interesse å se hva Steiner talte om og hvor han talte. Bemerkelsesverdig er det at særlig før Den første verdenskrig holdt Steiner mange foredrag i Norge med kristendommen som tema. Hans to første foredrag i april 1908 handlet om den esoteriske kristendom og Johannesevangeliet. Sommeren samme år holdt han en foredragsrekke over teosofi og Johannesevangeliet og året etter en over Johannes åpenbaring. I juni 1910 besøkte Steiner Norge og holdt “folkesjelssyklusen” og ett foredrag om Kristus i det tyvende århundre.

Christian Smit, ca. 1904.

I 1913 besøkte Rudolf Steiner Norge for sjettede gang for å holde foredrag om “Det femte evangelium” i Det Norske Nobelinstituttet i Kristiania. I innledningsforedraget talte han om hvor mye mer betydningsfullt menneskenes indre opplevelse av Kristus var enn all lærd og vitenskapelig tilnærming til Kristus-begrepet. Etter oppholdet i Oslo reiste Rudolf Steiner til Bergen og holdt foredragene der 9.-11. oktober 1913, blant annet om livets gåter.

I Bergen bodde Rudolf Steiner hos Christian Smits mor, Jacoba Johanne Smit. Christian Smit skulle følge Rudolf Steiner til og fra foredragene. Fremkomstmidlet var en gammeldags hestedrosje, en “cab”, hvor det var trangt bak. Rudolf Steiner satt i baksetet og Christian Smit på klappsetet overfor, kne mot kne. Kusken satt foran. Christian Smit skildret senere det voldsomme inntrykket dette gjorde på han. De samtalte ikke underveis.

En aften gikk Christian Smit med Rudolf Steiner gjennom hallen og opp den buede eiketrappen til Steiners rom. Rudolf Steiner gikk først, Christian Smit bak. Steiner snudde seg og spurte: “Haben Sie keine Fragen?” (Har De ingen spørsmål?)

Johanne Smit (gift Jebesen).

Paul Smit.

Christian Smit sa at det hadde han ikke.

“Sie werden schon Fragen bekommen.” (De vil nok komme til å ha spørsmål), sa Steiner før han gikk til rommet sitt.⁷

Fire år senere hadde Christian Smit brennende spørsmål, som han formulerte i et brev til Rudolf Steiner:

Da De for noen år siden var her i Bergen, spurte De meg gjentagende ganger om jeg hadde noe å spørre Dem om. Den gang hadde jeg ingen spørsmål. Jeg trodde da at det var det beste for meg å vente til spørsmålene med tiden ville bli besvart i mitt indre. Jeg hadde heller ingen spørsmål den gang, de var som utslukket. Nå er det blitt annerledes. Spørsmålene stormer på meg, og de handler alle om forholdet til mitt arbeid her i livet, mitt forhold til jussen. Jeg er advokat. Jeg opplever jussen som min skjebne, og jeg føler det som om det ville være en umulighet å bli advokat, dersom det ikke var bestemt av skjebnen. Jeg føler det

Seiersberget 9, huset til Jacoba Johanne Smit, Christian Smits mor, der Rudolf Steiner bodde da han besøkte Bergen i 1913.

også som om det bare er et spørsmål om tid og modenhet når jeg skal bli løst fra jussen – når jeg ikke lenger trenger å bære den. [. . .] Hvis jeg kunne tro på at jeg måtte bære jussen inntil alle disse spørsmålene ble besvart i mitt indre, da håper jeg å være i stand til å bære jussen. Jussen i seg selv kan jeg ikke ville. Jussen tørker ut og snører inn slik at jeg mange ganger nesten ikke kan puste. Slik føler jeg det i hvert fall. [. . .]

Spørsmålene er kanskje disse: Må jeg beskjeftige meg videre i livet med jussen, og hvis ikke: Hva kan jeg ellers gjøre?⁸

Det livsbestemmende møtet

Møtet med Rudolf Steiner ble avgjørende for Christian Smits liv. Mange år senere, etter å ha vært prest i 27 år, fortalte Christian Smit i Oslogruppen av Antroposofisk Selskap 28. februar 1954 om sitt møte med Rudolf Steiner og hva det betydde for ham. Her fra hans notater til foredraget:

Rudolf Steiner i 1924. Fra Christian Smits fotoalbum.

[Jeg] vil fortelle litt om de inntrykk, som i innerste erindring har kunnet stige opp etter møtet, skjebne-møtet, med Rudolf Steiners fysisk-jordiske person, og som var det store og livsbestemmende møte. Det hadde sin grunn i møtet med Rudolf Steiner i hans bok “Kristendommen som mystisk kjensgjerning”, og som førte til de personlige møter etter våren 1910.

Det er slik, at disse møter virket i en usedvanlig våkenhet og allikevel en slags våken drøm, som sa: Du er våken, men drømmer i det våkreste; og drømmen bærer i seg en virkelighet som er langt intensere enn alt ytre. Rudolf Steiners nærvær vekket den våkne drøm. Og mer enn til denne drøm, som betydde så meget, var det vanskelig å komme, sålenge Rudolf Steiner levde. Hans vesen virket så uopnåelig mektig.

Men senere, i erindringen og gjennom studium av Rudolf Steiners verk, er mangt fra drømmen blitt våkenhet. Drømmen er begynt å bli virkelighet. Rudolf Steiners person var i hans nærvær som hyllet i et slør, og likeledes hans ord, selv om anelsen av åndsvirkelighet

Hos Christian Smits mor på Seiersberget 9, Bergen, 1914. Christian og Lily til høyre.

Detalj: Christian og Lily Smit i 1914.

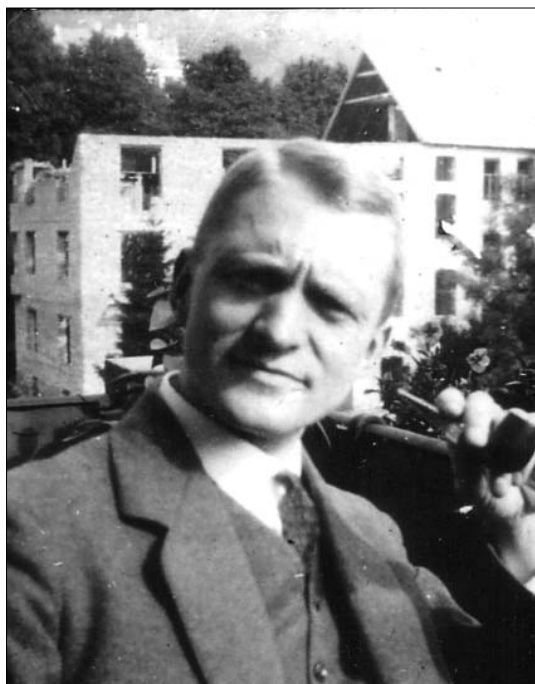
tonet i dem, overveldende sterkt. Og studiet av antroposofi virker som avsløring i erindringen om Rudolf Steiners vesen.

Og hva viser avsløringen i erindringen? Et virkelig menneske, antropos, et åndsvesen på jorden. Et jeg, som gjennom åndsvirkelighet var jordens og menneskehetens tjener. En sjel, som levet i åndens tjeneste ut fra et “ånds-selv”. Og ikke ut fra et jordbundet og personlig selv. Et liv, som var ubundet av forgjengelighet, erobret og erhvervet i jordlivets frihet, en “livsånd”. En jordisk legemlighet, som i bevegelser og ord og ansikt var preget og meislet av åndsvirkelighet, av “åndsmennesket”. Et helt menneske, som ga fylde til ordet: “Ikke jeg lever; men Kristus lever i mitt jeg.”

Et real-bilde av Rudolf Steiners ord om, at antroposofien ikke er tanke- og ord-teori, men liv, – at antroposofien ikke må skilles fra hans person, fra hans menneske-åndsskikkelse. Denne menneske-åndsskikkelse må få liv i oss, i samme grad som vi vil være bærere av antroposofiens virkelighet i kulturlivet, i menneskeheten. Og den er å søke og å finne og å

Lily Smit med sonnen Didrik, Bergen 1916.

Christian Smit, 1916.

møte gjennom alt i Rudolf Steiners verk, fra det minste til det større og det store i dette menneskehetsverk. – Det er en åndsskikkelse, et åndsvesen, antroposofien, som ikke må dø i menneskeheten, før enn antroposofene må telles, ikke i tusener og titusener, men i millioner. For først da er denne åndsskikkelse blitt en udødelig substans i menneskeheten som åndsvirkelighet. Den er først da blitt menneskehetens innerste organ for den alt-omfattende Kristus-virkelighet.

Lily Smit

Den 27 år gamle Christian Smits forlovelse med den syv år yngre Lily Faye gir et bilde fra en helt annen tid enn vår. De var i Nygårdsparken i Bergen da Christian sa til Lily: “Jeg tror jeg elsker deg, Lily”. Lily svarte: “Jeg tror jeg holder av deg, Kiman”. Vel hjemme fortalte Lily om det som hadde skjedd og sa: “Jeg tror jeg er forlovet”. Det var hun, og de giftet seg i Bergen 7. april 1914.⁹

Christian og Lilys seks eldste sønner, sannsynligvis for jul 1926. Fra venstre: Jørgen, Didrik, Paul, Christian, Bård og Arne.

Lily Smit skrev i 1937 litt om sin bakgrunn:

Jeg er født i Bergen 4.10.1893 av foreldre overrettssakfører Jørgen Breder Faye f. i Bergen 12.8.1867 d. i Nauheim i Tyskland 8.6.1922, og Anna Elisabeth Gamborg, f. i Oslo 24.1.1871.¹⁰ Faye-slekten er opprinnelig fransk, sies å være hugenotter som utvandret til Skottland og derfra videre til Norge.

Gift i Bergen 7.4.1914 med o.r.sakfører Christian Smit, f. i Bergen 26.10.1886 av foreldre o.r.sakfører Didrik Lyder Smit, f. 11/12 1849, d. 12/12 1894, og Johanne Jacoba Sundt, f. 18/3 1856, d. 3/2 1936 i Bergen. Barn: Didrik Faye Smit, f. 3.2.1915, Jørgen Faye Smit, f. 21.7.1916, Christian Faye Smit, f. 18.4.1918, Arne Faye Smit, f. 18.1.1920, Bård Faye Smit, f. 28.3.1922, Paul-Mikael Smit, f. 25.8.1924, alle født i Bergen, og Johannes Faye Smit, f. i Oslo 13.2.1930.

Gikk 10 år på Nicolaysens pikeskole i Bergen, 3 år i gymnasiet på Bergens Cathedral-

Kong Haakon og konstituert fylkesmann Christian Smit, Moster, juli 1924.

skole, hvor jeg tok artium. Året etter tilbragte jeg i Paris. Flyttet så til Oslo, da min mann sluttet som sakfører for å bli prest i Kristensamfunnet i Oslo.

Siden 1914 har jeg vært medlem av den antroposofiske bevegelse. Dette har vært av avgjørende betydning for mitt liv.¹¹

40-årsalderen

Som vi skal se var Christian Smit akkurat fylt 40 år, da han ble presteviet i Kristensamfunnet. Jens Bjørneboe kalte 40-årsalderen “terskelen til modningens land” da han skrev om Karin Boye:

Enhver fornyelse, enhver åndelig vekst, er en gjenfødelse, – og forut for en gjenfødelse går en død, en undergang av det som har bestått tidligere. Og denne undergang er smerte.

Både menneskelig og kunstnerisk må en gjenfødelse betales med samme pris; for å vinne nytt land må man tape noe annet, og den prosess som Karin Boye sto inne i, å vokse opp til full modenhet, full utfoldelse, er den smerteligste som finnes: å møte seg selv som voksent menneske. Hun var førti år gammel, og sto på terskelen til modningens land: hun skulle høste alt som var sådd i de foregående år. Men for å vinne alt, må man først tape alt.¹²

Vi har sett hvordan Christian Smit, mens han etablerte seg som jurist, ble dypt berørt av møtet med Rudolf Steiner og hans verk. Da han nærmet seg 40-årsalderen, ble det som Christian Smit hadde sådd i det stille, modent til å høstes.